

KØBENHAVNS MUSEUM / MUSEUM OF COPENHAGEN
ARCHAEOLOGICAL REPORT 2013

KBM 3997 Kastellet

Sankt Annæ Vester Kvarter (matr.nr. 66a), Kastels sogn,
Sokkelund Herred, Københavns Amt.

Stednr. 020306-527

Niels H. Andreasen

Københavns Museum
Vesterbrogade 59
1620 København V
Telefon: +45 33 21 07 72
Fax: +45 33 25 07 72
E-mail: sekr@bymuseum.dk
www.copenhagen.dk

Forside: Foto af Artilleristok (www.photo-gallery.dk)

© Københavns Museum 2013

1 Indholdsfortegnelse

1	Indholdsfortegnelse	3
2	Abstract	4
3	Undersøgelsens forhistorie	6
4	Administrative data	6
5	Øvrige data	6
6	Topografi, terræn, undergrund	6
7	Målesystem	10
8	Udgravningsmetode	10
9	Undersøgelsens resultater	11
	9.1 Fundamenter	11
	9.2 Fundmateriale	15
	9.3 Sammenfatning	19
10	Fremtidigt arbejde	19
11	Litteraturliste og hjemmesider	19
12	Anlægsliste	20
13	Fundliste	20
14	Tegningsliste	21
15	Fotoliste	21
16	Bilag – Skitser af fundamenter	22

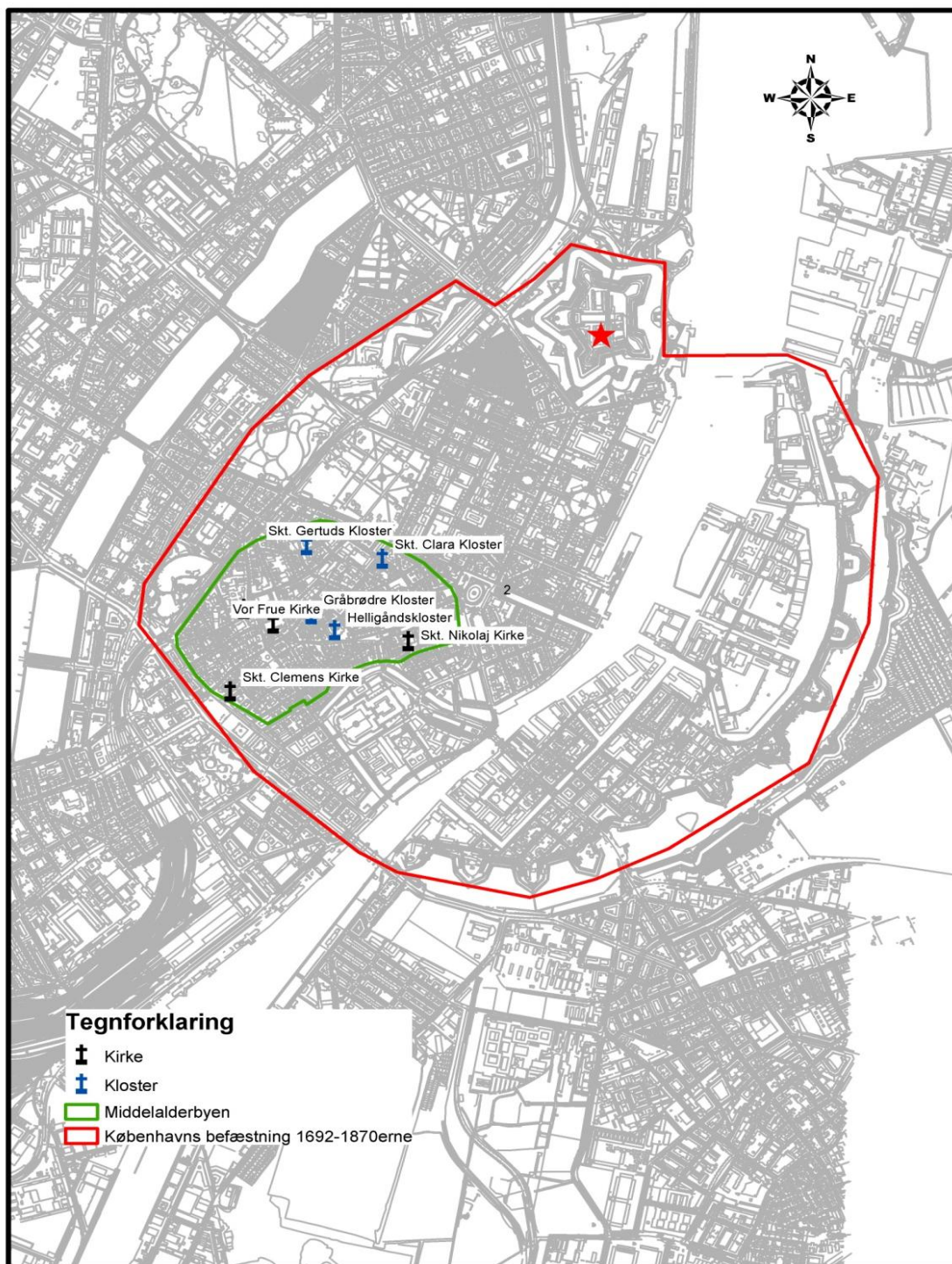
2 Abstract

Dansk

I forbindelse med etableringen af fem 1x1 meter sondagehuller op til en række bygninger på Kuppet er disse fundamenter blevet undersøgt til dybder mellem 1,0 – 1,9 meter. Adskillige typer af fundamenter blev dokumenteret under bygningerne, der tidsmæssigt spænder over to århundreder (1663 – 1873). I forbindelse med undersøgelsen blev der opsamlet en lille gruppe genstande, der bredt kan dateres inden for dette tidsrum.

English

The foundations of several buildings at The Citadel (Kuppet) have been investigated through the excavation of five observation pits measuring 1 x 1 m² dug to a depth between 1,0 – 1,9 m. Several different types of foundations were documented under the buildings, which span a period of two centuries (1663 – 1873). A small group of artefacts were collected that can broadly be dated within this time bracket.

Figur 1. Det berørte område markeret med rød stjerne

3 Undersøgelsens forhistorie

På baggrund af de store oversvømmelsesskader, der på Kastelet fulgte det store skybrud i juli 2011 planlægges en række afværgeforanstaltninger ved og på Kastelet, herunder en evt. ændring af flodemålet i anlæggets grave. Som baggrund for disse er det nødvendigt at skaffe sig forståelse for bygningsfundamenternes og jordmassernes karakter på udvalgte steder inden for voldanlægget.

Der skal således etableres fem sondagehuller op til udvalgte bygninger med størrelsen 1 x 1 x 0,9-1,2 m, idet fundamentsunderside forventes for alle prøvestederne at være beliggende 0,9-1,2 m under terræn.

4 Administrative data

Museet modtog oplysninger fra Kulturstyrelsen om tilladelse til Forsvaret vedrørende etablering af sondagehuller omkring fem forskellige fredede bygninger.

8.03.2013. KBM afsendte budget til Kulturstyrelsen og bygherres repræsentant.

11.03.2013. Museet modtog Kulturstyrelsens og bygherrerepræsentants godkendelse af budgettet.

Undersøgelsen blev udført af Københavns Museum (KBM) og bekostes af bygherre jfr. Museumslovens §26, stk. 2, 1. Pkt. Bygherre er Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste, bygherrerepræsentant er Erik Nielsen fra Jørgen Nielsen - Rådgivende Ingeniører A/S, Lille Kongensgade 34, 1074 København K. Gravearbejdet blev udført med minigraver af entreprenør/kloakmester Peder Skotte, Havnsøvej 17A, 4591 Føllenslev.

Al dokumentation opbevares på Københavns Museum.

5 Øvrige data

Den arkæologiske registrering foregik d. 12.03 2013. Arbejdet blev udført af arkæolog Niels Andreasen, der ligeledes har stået for udførelse af beretningen.

6 Topografi, terræn, undergrund

Kastelet inden for voldene ligger omkring kote 1,2 meter over DNN.

I 1606 påbegyndte Christian d. 4. en modernisering af Københavns hidtidige voldforløb, men da kongen havde planer om at udvide byen mod nord (Ny-København), byggedes der i stedet en ny og bredere vold med fremskudte bastioner¹. Den middelalderlige østvold, der lå ved Kgs. Nytorv blev opgivet og i stedet ført længere mod nord. Derudover blev Skt. Annæ Skanse (beliggende på det nuværende Kastelet's areal) bygget som en del af dette voldsystem i 1626-39².

Kastelet er oprindeligt anlagt af Christian d. 4. men blev efter belejringen af København voldsomt udbygget under Frederik d. 3 af den hollandske ingeniør Henrik Ruse i 1661-64 og fik den form, som vi kender i dag. Fem store bastioner blev rejst

---

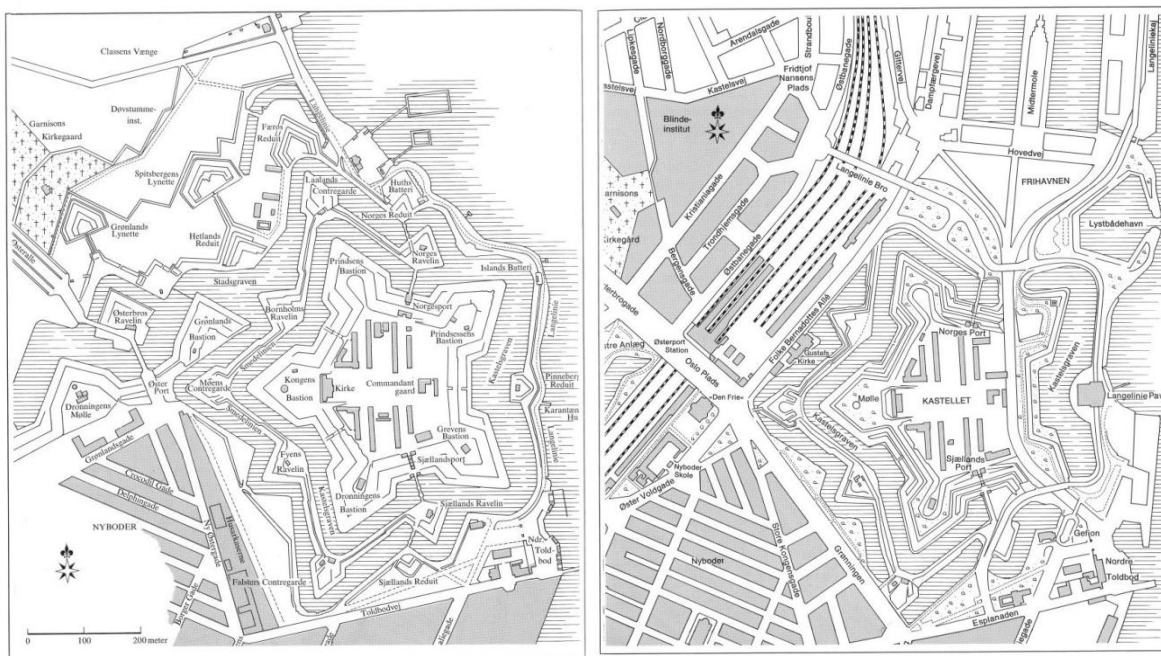
1 Christensen 1998, 88ff.

2 Wassard 1990, 420.

forbundet med kurtiner³ med dobbelte grave mod landsiden adskilt af den lange kontrescarpe⁴ kaldet Smedelinien. Vandet i de dobbelte voldgrave var forbundet med det voldsystem, der omgav hele København, og i dag kan erkendes i form af parkanlæg som Østre Anlæg, Botanisk Have og Tivolisøerne. På de fleste bastioner blev der bygget møller, da beliggenheden her var ideel.

I 1870'erne påbegyndtes nedrivningen af Vester- og Nørrevold⁵. Befæstningen havde ikke længere nogen militær betydning, og man ønskede områderne udnyttet. Kastellet ejes i dag af Forsvaret, og anvendes foruden forsvarschefens residens i Kommandantgården af bl.a. Hjemmeværnet, Forsvarets Efterretningstjeneste, foreningen Kredsen Mars og Merkur Danmark og Forsvarets Bibliotek, samt en række mindre myndigheder og tjenesteboliger.

Kastellet blev renoveret 1989-99 ved hjælp af midler fra A.P. Møller og Hustru Chastine McKinney Møllers Fond til almene Formål⁶ og fremstår som et særdeles velbevaret eksempel på et 1600-tals forsvarsværk. Kastellet er i dag fredet og fungerer således både som militærrområde, kulturhistorisk mindesmærke, museum og park⁷.

Figur 2. Kastellets udvikling fra 1856 (venstre) til 1986 (højre). Fra Wassard 1990, 242f.

Kastelskirken

I 1697 foreslår von der Pfordten, at der bygges en ny kirke vest for alarmpladsen langs Kongebastionen, dér hvor den ligger i dag. Byggeriet blev sat i gang i 1703 og afsluttet året efter, formentlig af Georg Philip Müller, i en stram barokstil. Tegningerne til kirken er gået tabt, og de ældste tegninger, vi har, stammer fra Chr. Geddes opmåling i 1754. Der foreligger imidlertid en detaljeret beskrivelse af kirken fra 1709, som kan give et indtryk af, hvordan kirken så ud i starten:

3 De lige linjer mellem to fremspringende bastioner.

4 Jordvold der skråner ind mod selve fæstningsværket modsat glaciset.

5 Wassard 1990, 425.

6 Christensen 1998, 89.

7 Kulturstyrelsen 2012.

*... Bygningen er grundmuret (på det fundament til et slot, som Ruse lagde)...
Beskrivelsen siger ikke noget om murværkets farve, men et maleri fra 1750 indikerer
en rødlig berapning...*

Fra tiden mellem 1750 og 1850 foreligger den næsten ingen oplysninger om kirken, bl.a. fordi kommandantskabets arkiv gik tabt ved den engelske besættelse af Kastellet i 1807. I 1857 blev en større ombygning igangsat under stadsarkitekt N.S. Nebelong, som formodentlig også havde udformet planerne.

Figur 3. Kastelskirken. Foto: <http://www.flickr.com/photos/26181421@N02/4686408038/>

Artilleristok

Stokkene er bygget af den nederlandske officer og ingeniør Henrik Ruse (1624-1679), i årene efter svenskernes belejring af København (1658-60). Tagenes udformning er fra 1768. Kastellet nr. 14A bygning 10, bygget 1663-64 (fredet). Navnet henviser til de af Kastellets artillerister, som havde tjenestebolig i stokken.

Kommandantgården

Kommandantgården blev opført 1725 i barokstil af Mathias Wulff efter tegninger af E.D. Häusser. Bygningen er guldpuddet med detaljer i hvidt og rødt tegltag. Bygningens facade er prydet med en trekantsfronton med reliefudsmykning og bygherren, Christian VI's, kronede monogram. Kommandantgården tjente oprindeligt som embedsbolig for Kastellets kommandant. Nu er bygningen fredet og fungerer som embedsbolig for den danske Forsvarschef.

Figur 4. Artilleristok set mod NV. Foto: http://farm1.staticflickr.com/85/208037580_7db7d56791_b.jpg

Figur 5. Kommandantgården. Foto: www.photo-gallery.dk/oversigt/lokaliteter/kastellet/_kastellet-604.html

Hovedvagtens arresthus (1873-74)

Hovedvagten og den tilhørende arrest stammer fra 1873-74. Arkitekten er desværre ukendt. Hovedvagten blev i 1875 flyttet fra Kongens Nytorv til Kastellet, og her boede Københavns kommandant. Arresten blev kortvarigt efter Danmarks befrielse i 1945-46 benyttet til forvaring af SS-general dr. Werner Best, politigeneral Günther Pancke, oberst Otto Bovensiepen og gesandt Cecil von Renthe-fink.

Figur 6. Hovedvagtens arresthus set fra volden mod SV.

7 Målesystem

Sonderingshullerne og fundamentene heri blev målt ind i forhold til de stående bygninger med målebånd samt tommestok. Målingerne er efterfølgende overført til museets digitale registreringssystem IntraSIS under sagsnummer K2013:07.

8 Udgravningsmetode

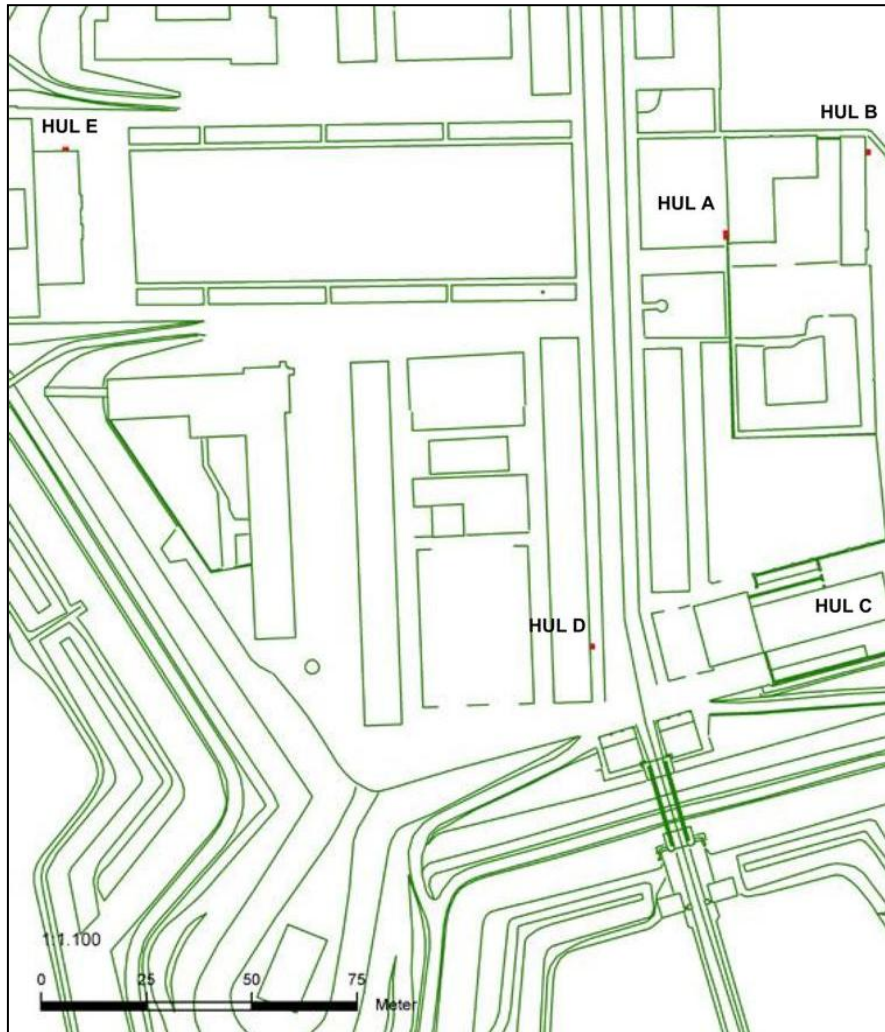
Der blev udført skitsetegninger af fundamentene, som også blev dokumenteret ved fotografering.

AI dokumentation er efterfølgende blevet overført i museets dokumentationssystem IntraSIS.

Efter inspektion og registrering af fundamentsopbygning tilfyldtes hullerne og belægningen blev reetableret. Dog blev de to opgravninger A og B ved Kommandantgården blot overdækket med plader og afventer geotekniske undersøgelser i forbindelse med Kommandantgårdens istandsættelse.

Den opgravede jord blev afsøgt med metaldetektor og gennemset for eventuelle fund.

Figur 7. KBM 3997 Kastellet. Placeringen af de gravede sonderingshuller.

9 Undersøgelsens resultater

9.1 Fundamenter

Ingen af fundamentene virkede forstyrrede af moderne nedgravninger, men der skal naturligvis tages forbehold for, at deres forløb kun kunne erkendes over korte afstande (1-2 meter).

A. Kommandantgården, bygning 1A.

Der blev foretaget en opgravning under vinduet nærmest det sydvestlige hjørne på facaden mod vest. Underlaget er græs. Soklen over jorden består af slebne granitkvadre (S100065) og herover pudset grundmur. Der kunne iagttages revner i sokkelpuds, der må stamme fra en sætningsskade. Granitkvadrene hviler 20cm under overfladen på et teglstensfundament i kalkmørtel, der stikker 17 cm ud fra facaden (S100066). Dette består af en sammenblanding af røde teglsten (25 x 12-13 x 7cm) og et enkelt skifte af tyndere Flensborgsten. Der kunne iagttages minimum ni fundamentsskifter.

I konstruktionen af facaden er der brugt hulrum og aflastningsbuer til trykfordeling og minimering af materialevægt (Figur 8). Facaden er således understøttet af et fundament bestående af murede aflastningsbuer, hvis bærende piller hviler på

kampesten og nedrammede pæle. Toppen af en af disse pæle (S100068) fandtes 160 cm under niveau og var placeret under en stor kampesten ca. 35 ude fra facaden (S100067). Pælen var et lyst træ og er derfor formentlig af fyr. Grundvandet samlede sig relativt hurtigt over toppen af pælen, da hullet var gravet.

B. Kommandantgården, bygning 1B

Der blev foretaget en opgravning ved bygningens østlige facade ca. 3 m fra NØ-hjørne (Figur 9). Belægningen bestod af brosten (vand-rende) (S100070). Et teglstensfundament kunne følges til en dybde af 120 cm (S100071). Fundamentet havde en udspringende kant (3 cm) ca. 50 cm under brolægningen. I bunden af grøften fremkom 40 cm fra facaden et gammelt vandrør løbende parallelt med bygningen (S100072).

C. Arresthuset bag Gl. Hovedvagt, bygning 5.

Den smalle gård mellem hovedvagten og den omgivende gård er belagt med SF-sten (S100074). Et sondagehul blev gravet midt for østgavlen af bygningen (Figur 10). Under den pudsede mur var fundamentet grundmuret (S100075). Fundamentet havde en 10 cm udspringende kant 1 meter under niveau. Konstruktionen var funderet på tilhuggede kampesten, der blev påtruffet ca. 160 cm under niveau (S100076). Grundvandet samlede sig hurtigt i hullet.

D. Artilleristok, bygning 10

Et sondagehul blev gravet under et vindue i østfacaden ca. midt for Hovedvagten (Figur 11). Belægningen var brosten (S100078). Den rødpudsede grundmur hviler på 36 x 113 cm store, rektangulære sokkelsten. Umiddelbart under niveau fremkom syldsten med mellemrummene udfyldt af teglsten. Syldstenene (S100079) var funderet i et lag af mørtel, hvorunder der fandtes gulgråt ler. Samlet stikker det afdækkede fundamentsforløb ikke mere end 60-65 cm under overfladen.

E. Kastelskirken, bygning 5

Et sondagehul blev gravet i kirkens nordgavl under vinduet nærmest det nordøstlige hjørne (Figur 12). Belægningen består af brosten (S100060) lagt i sand. Den gulpudsede facade hviler på 51 cm tykke sokkelsten (S100062). Rykket ud fra facaden ligger en række af røde og gule teglsten (S100063) lagt på 15 cm tykke natursten (S100064). Disse er en del af et fundament herunder bestående af mindre sten, som ikke ligger i system.

Figur 8. Den blotlagte aflastningsbue i hullet ved Kommandantgårdens facade.

Figur 9. Teglstensfundament under tilbygningen til Kommandantgården.

Figur 10. Opsivende grundvand i sondagehullet ved Hovedvagten.

Figur 11. Artilleristok: Kombineret syld- og teglstensfundament under sokkelstenene.

Figur 12. Række af teglsten over naturstensfundament under Kastelskirken.

9.2 Fundmateriale

Fra undersøgelsen er der registreret 74 fund som er registreret under 41 fund numre. Samlet havde fundene en vægt på 1349,3 gram. Fundene er registreret i IntraSIS databasen 2013:07.

Materiale	Antal	Vægt (gr.)
Dyreknogler	4	41,6
Keramik	39	635,5
Metal	9	134,8
Glas	13	476,6
Kridtpiber	8	25,4
Musling	1	35,4
Sum	74	1349,3

Tabel 1. Fund opsamlet fra sonderingshullerne.

Jorden, som udgør Kastellets fæstningsanlæg, er opfyldningsjord fra andre områder i København og rummer derfor keramikskår og andre fund, der ikke nødvendigvis har noget direkte at gøre med Kastellets historie. Der lader til at være tale om fund, som skal dateres bredt fra midten af 1600-tallet og fremefter. Det indsamlede genstandsmateriale er indført i IntraSIS.

Z100001 - Sonderingshul A

IntraSIS-numre: 13

Antal fund: 21

Rødbændt lertøj

Der fremkom 5 skår, hvoraf et randskår fra en tallerken er dekoreret på indersiden med hvid kohornsbemaling (FO100019). Bemalingen ses både som koncentriske bånd og hvide cirkler, og på bemalingen ses der detaljer udført i grønt. Over bemalingen findes en klar blyglasur. Der er to yderligere glaserede bugskår (FO100020 og FO100021) og to uglaserede skår fra blomsterpotter (FO100022).

Industrial Ware

Et skår med blå bemaling, der formentlig viser en havescene (FO100023), samt en lille gruppe af hvide tallerkenskår (FO100024).

Fajance

Der er fundet et enkelt randskår af en skål i fajance, som er glaseret med hvid tinglasur på indersiden og en grålig ditto på ydersiden (FO100025).

Stentøj

Det eneste stykke stentøj fra undersøgelsen udgøres af et bugskår med plastisk dekoration og en klar saltglasur på ydersiden (FO100026).

Kridtpibe

Et stilkefragment af en kridtpibe med dekoration i form af rullestempler og en snoet udformning er af relativ kraftig type (0,9mm tyk) skal muligvis dateres til starten af 1700-tallet.

Glas

Flere kraftige skår i grønt glas stammer fra en firkantet flaske, der er angrebet af glassyge (FO100028). Overdelen af en lille medicin(?)flaske med udsvajet munding er af klart eller lyst grønt glas (FO100029).

Metal

Der blev fundet en jernnagle(?) (FO100030) samt et lille cirkulært kobberbeslag med indstemplet nummer "989" og to sømhuller (FO100031). Beslaget har sandsynligvis været fastgjort på et emne af træ med to små kobbersøm.

Z100002 - Sonderingshul B

IntraSIS-numre: 9

Antal fund: 15

Rødbændt lertøj

Der fremkom 6 skår, hvoraf de to er randskår formodentlig er fra uglaserede blomsterpotter (FO100034). Resten omfatter et randskår fra et fad med metallisk skinnende blyglasur (FO100032) og fem bugskår, der er dækket af en klar blyglasur på en eller begge sider (FO100033).

Industrial Ware

Der er et enkelt udekoreret skår af Industrial Ware (FO100035).

Kridtpibe

Der er en enkelt udekoreret kridtpibestilk med en diameter under 1cm (FO100036).

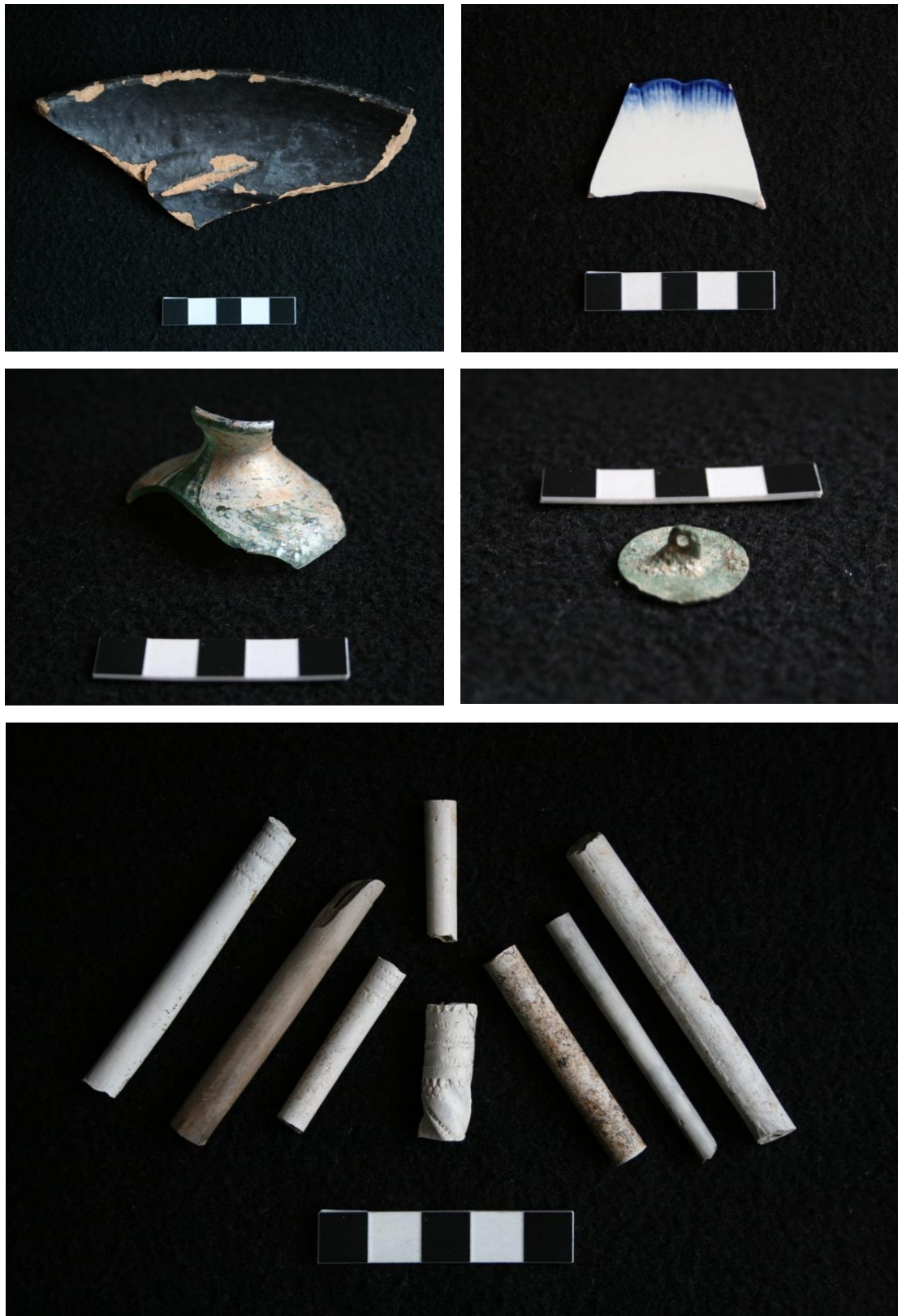
Metal

Der er fundet tre jernnagler af forskellige størrelser (FO100037) samt to stykker slagge (blyaffald?) (FO100038 og FO100039).

Dyreknogle

En komplet lemmeknogle er fra et uidentificeret husdyr (FO100040).

Figur 13-17. Glaseret lertøjstallerken FO100019, randskår af Blue Feather Edge Ware tallerken FO100046, glasflaske FO100029 , kobberknap FO100057, kridtpibestilke med og uden dekoration FO100027, FO100036, FO100052, FO100053.

Z100003 - Sonderingshul C

IntraSIS-numre: 16

Antal fund: 35

Rødtbrændt lertøj

Af rødtbrændt lertøj er der fremkommet 10 skår. To af disse er fra henholdsvis en tallerken (FO100041) og en skål (FO100042) – begge med hvid kohornsbemaling, der er dækket af en klar blyglasur. Der er også et randskår (FO100043) og fire bugskår (FO100044) med klar blyglasur. Et af bugskårene har desuden en hvid begitning på indersiden. Der er fire skår fra uglaserede blomsterpotter (FO100045).

Industrial Ware

Et randskår fra en tallerken af Industrial Ware har såkaldt blå *Feather Edge* dekoration langs kanten (FO100046). Denne simple og populære type dekoration optræder på stel fra en lang række fabrikker (f.eks. Wedgwood eller Spode) og lande (England, Holland eller Frankrig). Dateringen er ca. 1790-1880erne. Der er yderligere tre bugskårsfragmenter, hvoraf de to er bemalede (FO100048).

Fajance

Der er opsamlet 2 skår i fajance, der er glaseret med hvid tinglasur og bemalet med blå dekoration (FO100047). Bemalingen på et randskår er udført som to omløbende bånd, mens et bugskår bærer et muligt blomstermotiv.

Porcelæn

Et stykke porcelæn stammer fra en lille underkop eller tallerken. Det er dekoreret på randen og på den flade inderside med et blåt blomstermotiv, der på randen desuden er kombineret med et rhombe-mønster. Der er desuden blåbemaling på ydersiden, men der er så lidt bevaret, at det ikke er muligt at give detaljer med hensyn til motivet (FO100049).

Glas

Flere kraftige skår i grønt glas stammer fra både firkantede og runde flasker, der er angrebet af glassyge (FO100050). Et lille tyndt stykke buet, klart glas må stamme fra et vinglas eller lignende (FO100051).

Kridtpiber

Der er fundet 6 kridtpibestilke, som omfatter tre stilke med rullestempeldekoration (FO100052) og tre udekorerede stilke (FO100053). Alle stilkene måler under 1 cm i diameter.

Dyreknogler – og tænder

Der er opsamlet en fragmenteret lemmeknogle (FO100054) samt en større rørknogle, der er afsavet i begge ender (FO100054). Der er desuden en fortand fra et mindre pattedyr (FO100055).

Østers

En mindre østersskal (overdelen) blev opsamlet (FO100056).

Z100004 - Sonderingshul D

Der blev ikke gjort fund fra denne kontekst.

Z100005 - Sonderingshul E

IntraSIS-numre: 3

Antal fund: 3

Gråbrændt lertøj

Der fremkom et enkelt randskår fra en skål med grøn blyglasur. Skålen er muligvis sekundært brændt eller varmepåvirket (FO100058).

Metal

En udekoreret kobberknap med øsken til påsyning på frakke eller kappe (FO100057). Desuden en lille jernnagle(?) (FO100059).

9.3 Sammenfatning

Der blev i forbindelse med undersøgelsen af bygningsfundamenternes tilstand dokumenteret fem forskellige typer af fundamenter:

Kommandantgården: A) Teglstensfundament med aflastningsbuer hvilende på pælefunderede syldsten. B) Teglstensfundament.

Artilleristok: Lavt syldstensfundament med teglstensudfyldning.

Kastelskirken: Naturstensfundament

Hovedvagtens Arresthus: Dybt grundmuret fundament på syldsten.

En del af de opsamlede fund kan ses som udtryk for aktiviteter på Kastellet, mens andre – især fra bunden af hullet ved Arresthuset – må være fra opfyldslag, der er tilført lokaliteten ved Kastellets opførelse.

10 Fremtidigt arbejde

Københavns Museum vil fremover fortsat registrere bygningsfundamenter og kulturlag i forbindelse med skader eller med eventuelle undersøgelser, der har til formål at langtidssikre de fredede anlæg og bygninger på Kastellet, som det har været tilfældet her.

11 Litteraturliste og hjemmesider

Christensen, P.T. (ed.) 1998. *The Fortifications of Copenhagen. A guide to 900 years of fortifications history*. Copenhagen.

Dahl, B.W. 1996. Guide til Københavns Befæstning. Befæstningsleksikon 1600-1870. København, www.kobenhavnshistorie.dk, 2006.

Eriksen, F.S. 2012. Kastellets undergrund og fundering.
<http://kastelletsvenner.dk/index.php?page=kastellets-undergrund> (accessed 13.3.2013)

Larsen, A. & Winther, S.D. 2005. *Beretning for det arkæologiske tilsyn af KBM 3128 Langeliniebro*. Københavns Bymuseum.

Wassard, E. 1990. *København før og nu – og aldrig. Bind 10*. København.

Kulturstyrelsen 2012
<https://www.kulturarv.dk/fbb/sagvis.pub?sag=3100059>

Foreningen Kastellets Venner
<http://kastelletsvenner.dk/index.php?page=virtuel-rundtur>

12 Anlægsliste

IntraSIS	Type	Beskrivelse	Datering	Konteks
100060	Pavement	Moderne brostensbelægning	moderne	Hul E
100061	Primary Construction Backfill	Fyld i Hul E	1704	Hul E
100062	Foundation wall	Kvadre umiddelbart under pudsede mur	1704	Hul E
100063	Foundation wall	Enkelt skifte af røde og gule tegl, der stikker uden for fundamentet	1704	Hul E
100064	Foundation wall	Syldsten / lag af funderingssten. Under teglene ses der en række mindre syldsten. Disse afløses af mindre irregulære sten nedefter.	1704	Hul E
100065	Foundation wall	Granitkvadre der er halvt over terræn, halvt under.	1725	Hul A
100066	Foundation wall	Teglstensfundament med aflastningsbue	1725	Hul A
100067	Sill stone	Store syldsten	1725	Hul A
100068	Post	Kraftig lodret stolpe af lyst træ med dimensionerne 25 x 25 cm.	1725	Hul A
100069	Primary Construction Backfill	Fyld i Hul A	1725	Hul A
100070	Pavement	Moderne brostensbelægning	moderne	Hul B
100071	Foundation wall	Teglstensfundament	?	Hul B
100072	Water pipe	Moderne vandør af støbejern	1900-	Hul B
100073	Secondary Construct Backfill	Fyld i Hul B	?	Hul B
100074	Pavement	Moderne belægning af SF-sten	moderne	Hul C
100075	Foundation wall	Fundament i murermesterbeton	1873	Hul C
100076	Sill stone	Store syldsten	1873	Hul C
100077	Secondary Construct Backfill	Fyld i Hul C	?	Hul C
100078	Pavement	Moderne brostensbelægning	moderne	Hul D
100079	Sill wall	Syldsten med indmurede teglsten	1663	Hul D
100080	Primary Construction Backfill	Fyld i Hul D	1663	Hul D

13 Fundliste

IntraSIS	Beskrivelse	Materiale	Type	Antal	Kontekst
100019	Sen rødbrændt, randskår, indiv. glasering	Ceramic	Plate	1	100069
100020	Sen rødbrændt, bugskår, indiv. glaseret	Ceramic	Vessel	1	100069
100021	Sen rødbrændt, bugskår, glaseret	Ceramic	Vessel	1	100069
100022	Sen rødbrændt, uglaserede	Ceramic	Flower pot	2	100069
100023	Industrial Ware, bugskår, blåbemalet	Ceramic	Plate	1	100069
100024	Industrial Ware, udekorerede	Ceramic	Plate	4	100069
100025	Fajance, randskår	Ceramic	Vessel	1	100069
100026	Stentøj, m. plastisk dekoration?	Ceramic	Vessel	1	100069
100027	Kridtpibestilk, dekoreret	Pipeclay	Clay pipe	1	100069
100028	Flaskeglas, grønt	Glass	Bottle	5	100069
100029	Glas	Glass	Ink pot	1	100069
100030	Nagle?	Iron	Nail	1	100069
100031	Beslag m. nummer	Copper alloy		1	100069
100032	Sen rødbrændt, randskår, indiv. glaseret	Ceramic	Plate	1	100073
100033	Sen rødbrændt, bugskår	Ceramic	Vessel	5	100073
100034	Sen rødbrændt, uglaseret	Ceramic	Flower pot	1	100073

100035	Industrial Ware, udekoreret	Ceramic	Plate	1	100073
100036	Kridtpibestilk, udekoreret	Pipeclay	Clay pipe	1	100073
100037	Nagler	Iron	Mount	3	100073
100038	Slagge?	Metal undef.		1	100073
100039	Metal, udef.	Lead	Fragment	1	100073
100040	Dyrekogle	Animal bone		1	100073
100041	Sen rødbrændt, randskår, kohornsbem.	Ceramic	Plate	1	100077
100042	Sen rødbrændt, randskår, kohornsbem.	Ceramic	Vessel	1	100077
100043	Sen rødbrændt, randskår, glaseret	Ceramic	Vessel	1	100077
100044	Sen rødbrændt, bugskår, glaserede	Ceramic	Vessel	4	100077
100045	Sen rødbrændt, uglaserede	Ceramic	Flower pot	4	100077
100046	Industrial Ware, randskår, blaabemalet	Ceramic	Plate	1	100077
100047	Fajance, randskår og bugskår, bemalet	Ceramic	Plate	2	100077
100048	Industrial Ware, bugskår, dekorerede	Ceramic	Vessel	3	100077
100049	Porcelæn, randskår, blåbemalet	Ceramic	Plate	1	100077
100050	Flaskeglas, grønt	Glass	Bottle	6	100077
100051	Glas	Glass	Drink. glass	1	100077
100052	Kridtpibestilke, dekorerede	Pipeclay	Clay pipe	3	100077
100053	Kridtpibestilke, udekorerede	Pipeclay	Clay pipe	3	100077
100054	Dyrekogler	Animal bone		2	100077
100055	Dyretand	Animal tooth		1	100077
100056	Østersskal	Shell undef.	Oyster	1	100077
100057	Knap m. øsken, udekoreret	Copper alloy	Button	1	100061
100058	Hvidbrændt, randskår, grønglaseret	Ceramic	Bowl	1	100061
100059	Nagle?	Iron	Nail	1	100061

14 Tegningsliste

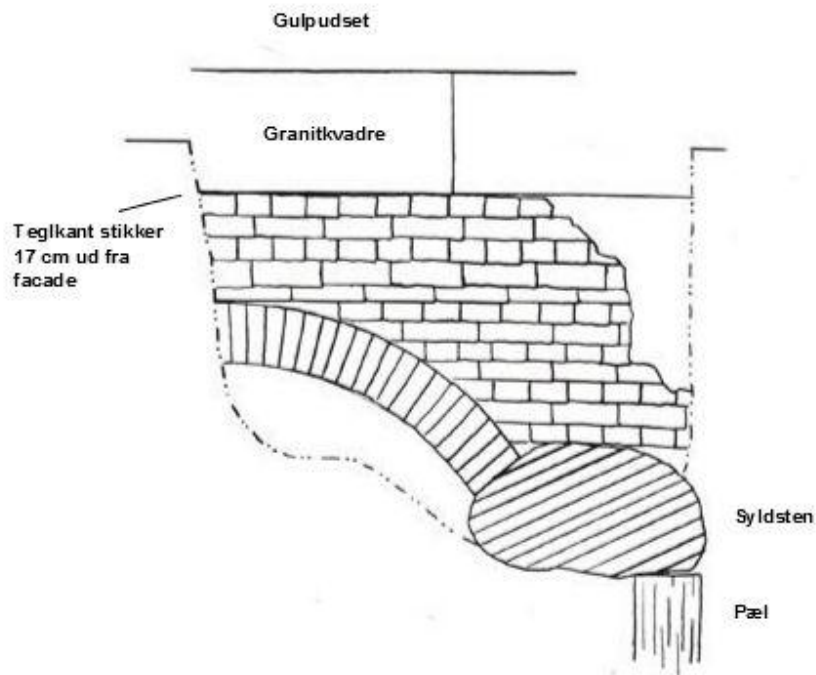
IntraSIS	Type	Målestok	Beskrivelse	Dato	Init.
100081	Profiltegning	1:20	Sondagehuller A - E	12.03.2013	nha

15 Fotoliste

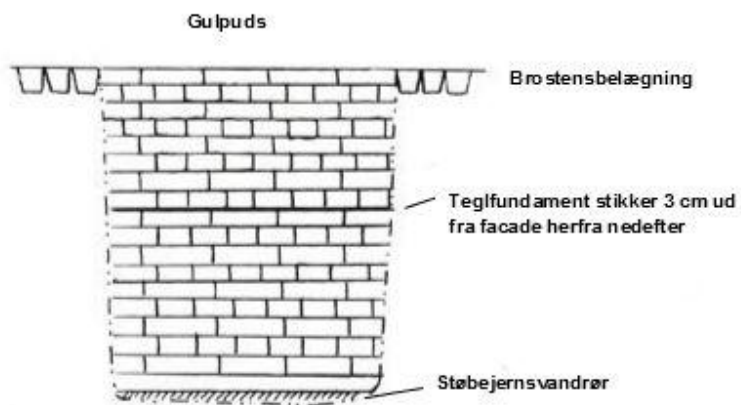
IntraSIS	Foto Nr.	Motiv	Set mod	Dato	Sign.
100006	DSC_1784	Sonderingshul E, Kastelskirken	S	12.03.2013	nha
100007	DSC_1785	Sonderingshul E, Kastelskirken	S	12.03.2013	nha
100008	DSC_1787	Sonderingshul A, Kommandantgården	E	12.03.2013	nha
100009	DSC_1790	Sonderingshul A, Kommandantgården	NE	12.03.2013	nha
100010	DSC_1791	Sonderingshul A, Kommandantgården	S	12.03.2013	nha
100011	DSC_1792	Sonderingshul A, Kommandantgården	S	12.03.2013	nha
100012	DSC_1793	Sonderingshul A, Kommandantgården	-	12.03.2013	nha
100013	DSC_1794	Sonderingshul B, Kommandantgården	V	12.03.2013	nha
100014	DSC_1797	Sonderingshul D, Artilleristok	V	12.03.2013	nha
100015	DSC_1798	Sonderingshul D, Artilleristok	S	12.03.2013	nha
100016	DSC_1800	Sonderingshul C, Hovedvagten	V	12.03.2013	nha
100017	DSC_1801	Sonderingshul C, Hovedvagten	V	12.03.2013	nha
100018	DSC_1803	Sonderingshul C, Hovedvagten	S	12.03.2013	nha

16 Bilag – Skitser af fundamenter

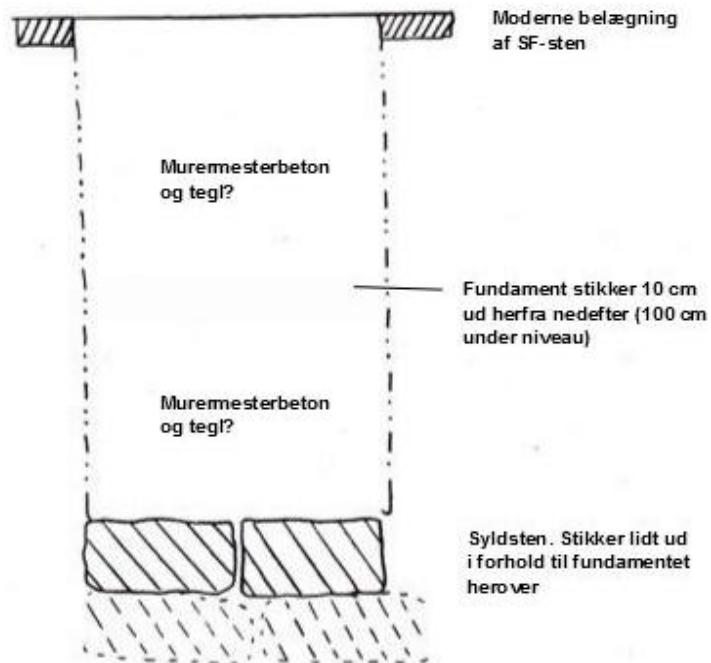
Hul A (Kommandantgården)

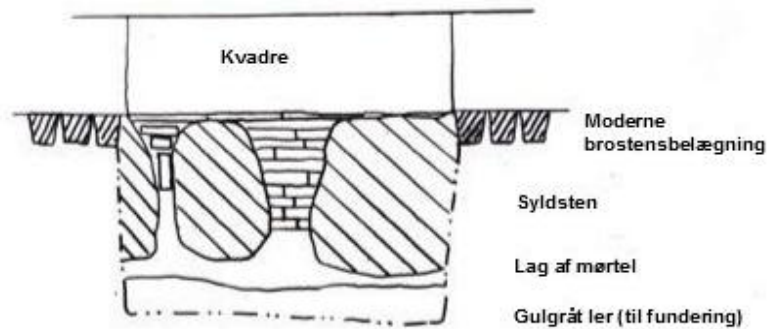
Hul B (Kommandantgården)

Hul C (Hovedvagtens Arresthus)

Hul D (Artilleristok)

Hul E (Kastelskirken)

